No 1823

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franco door het geheele Rijk.
Brieven, *Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DONDERDAG, 21 APRIL.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 20 April.

Het ministerie Thorbecke heeft zijne demissie genomen. Het is vervangen door een ministerie-van Hall.

Gewigtige stap, dien het land met verbazing zal vernemen. Niet zonder reden. In de omstandigheid toch, waarin hij plaats heeft, kan hij bedenkelijke gevolgen na zich slepen.

Het optreden van een nieuw ministerie is eene volkomen wettige zaak. En toch is daarin iets, dat, om de beweging, die 't land verdeelt, in zijne gevolgen, die het onvermijdelijk moet voortbrengen, zal gelijken naar een *coup d'etat*.

Dat is het, dat ons bezorgd maakt. Dat is het, waartegen wij bereids hebben gewaarschuwd in ons voorlaatst nummer.

Het nieuw optredend personeel doet hier weinig ter zake. Wij erkennen gaarne, dat onder de nieuwe ministers niet een is, dien wij niet om meer dan eene reden hoogachten. Vier hunner waren herhaaldelijk onze kandidaten voor de Tweede Kamer; en de heer van Reenen, de burgemeester van Amsterdam, die nu als minister van Binnenlandsche Zaken optreedt, heeft zich niet anders dan gunstig doen kennen. Onze bezorgdheid wordt er niets door verminderd; omdat de drang der omstandigheden krachtig is en personen en zaken beheerscht.

Vooreerst het ministerie schijnt slechts een ministerie van overgang; een ministerie van staatslieden, wier namen in staat zijn, om den eersten indruk, dien de val van het ministerie Thorbecke zal maken, te verzachten.

Maar ten tweede, wij gaan verdaging, en ontbinding der Kamers; dat is nieuwe algemeene verkiezingen te gemoet. Bij de gevaarlijke opwinding der hartstogten, die daarmee gaan in beweging gebragt worden, beteekent het weinig wie het roer in handen *heeft*; dewijl het toch bij slot van rekening door de uiterste partijen, die ten strijde zullen worden opgeroepen, zal worden uitgemaakt, wie het roer in handen zal *houden*.

Die toestand is zorgelijk. Hij kome voor de verantwoordelijkheid van hen, die met de hulp der godsdienstige vooroordeelen een onvoorzigtig politiek komediespel hebben opgezet, gelijk kinderen met vuur spelen en al spelende het huis in brand steken.

Het heeft den Koning behaagd bij besluit van den 19den dezer, n°. 99:

1°. aan te nemen het verzoek om eervol ontslag, aangeboden bij adres van den 16den dezer, door de heeren:

Mr. J. R. Thorbecke, als minister van Binnenlandsche Zaken;

Mr. P. P. van Bosse, als minister van Finantiën;

Mr. M. P. H. Strens, als minister van Justitie, en

Mr. J. P. P. baron van Zuijlen van Nyevelt, als minister van Buitenlandsche Zaken;

met dankbetuiging voor de gewigtige in die betrekking [illegible] wenden;

2° voorloopig aan te houden het verzoek om eervol ontslag, bij hetzelfde adres aangeboden door de heeren:

C. F. Pahud, als minister van Koloniën;

den schout-bij-nacht J. Enslie, als minister van Marine, en

den generaal-majoor H. F. C. baron Forstner van Dambenoy, als minister van Oorlog.

Bij een besluit van dezelfde dagteekening, n°. 100, heeft de Koning goedgevonden:

1°. te benoemen:

tot minister van Buitenlandsche Zaken, den minister van Staat Mr. F. A. van Hall, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

tot minister van Justitie, Mr. D. Donker Curtius;

tot minister van Binnenlandsche Zaken, Mr. G. C. J. van Reenen, burgemeester van Amsterdam;

tot minister van Finantien, E. C. U. van Doorn, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

tot Minister voor de Zaken van de Roomsch-Katholieke Eeredienst, Mr. L. A. Lightenvelt;

2°. te bepalen, dat de Minister van Finantien tevens voorloopig zal belast zijn met het bestuur van het Departement voor de Zaken van de Hervormde en andere Eerediensten.

PER TELEGRAAF.

's Hage, 20 *April*, *'s namiddags* 3 *u*. 10 *m*.

In de zitting der Tweede Kamer van heden heeft de minister van Oorlog, de eenigste die de zitting bijwoonde, op verzoek van den heer van der Linden, inlichtingen gegeven omtrent de redenen, die geleid hebben, tot het aangevraagd en verleend ontslag der afgetreden ministers. Volgens die inlichtingen steunden die aanvragen op de antwoorden des Konings aan Deputatien te Amsterdam gegeven, en waarin Z. M. over de Grondwet zou hebben gesproken in eenen zin, waaruit strijd van meening tusschen kroon en ministerie blijkbaar was. Er werd dus verzocht *wegneming van dien indruk* of *ontslag*.

Het laatste werd verleend.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

Zitting van Maandag 18 *April*.

(Vervolg en Slot) (1).

De heer Gevers van Endegeest meent te moeten opkomen tegen de bewering van den laatsten minister, dat niemand zich zou hebben verklaard tegen een onbepaald regt om de kerkelijke aangelegenheden te regelen. Hij meende toch, dat de eerste spreker van heden had aangetoond, dat er regten bestaan, zelfs van den kant der R. K. landgenooten, die in het oog gehouden moeten worden, maar hier zijn voorbijgegaan. Hij voegt er bij, dat toen in 1559 de organisatie van het aartsbisdom te Utrecht plaats vond, koning Philips II, als Souverein, zelf voor zijne regten optrad. Uit geschriften van dien tijd blijkt dat de Souverein wel degelijk het regt had, om de benoemingen te doen, en dat er een waarborg bestond, dat er slechts inlanders zouden worden aangesteld. Gedurende geruimen tijd heeft Philips dat regt uitgeoefend. Dat souvereine regt, die erkende regten, kwamen ook geheel overeen met de grondslagen van het Konkordaat, in 1827 gesloten. De Pausselijke Stoel had het regt tot benoeming der bisschoppen, maar zij moesten geagreëerd worden door den Koning; het moesten Nederlanders zijn, zij moesten den eed van trouw en gehoorzaamheid afleggen. Wordt dit niet geregeld, dan zouden de gevolgen zeer groot kunnen zijn; want er kunnen dan nog veel meer bisschoppen benoemd worden, en zelfs vreemdelingen zouden met die betrekking worden bekleed. Ziet hij nu de Grondwet in, dan kan hij daarin in geenen deele vinden, dat de Regering zich niet zóóver in de regeling eener kerk zou kunnen inmengen, om tegen een en ander te waken. De minister van Buitenl. Zaken heeft straks [illegible] den inhoud der missive van 16 October jl. Dit levert, dunkt hem het duidelijk bewijs op, dat men zich al zeer verkeerd over deze zaak moet hebben verstaan. Ten aanzien van dien brief van 16 October, moet hij nog doen opmerken, dat bij het koninklijk besluit van 15 October, houdende benoeming van den tegenwoordigen minister van Buitenl. Zaken, bepaald werd, dat die benoeming zou ingaan met 16 October. En het is, juist op dienzelfden dag, dat de afgetreden minister den brief aan Mgr. Belgrado teekent. Dit is een allervreemdst voorval. De minister heeft heden ook medegedeeld, dat er een verlof aan onzen gezant te Rome verleend is, zonder tijdsbepaling van zijne terugkomst. Men weet, dat dit in de diplomatieke wereld iets meer beteekent dan het toestaan van een bloot verlof. Maar hij vraagt, waarom men daarmede niet reeds dadelijk openlijk en flink is voor den dag gekomen? Waarom gewacht tot het laatste oogenblik der diskussie? Het strekt tot een nieuw bewijs van de slappe behandeling dezer geheele zaak. Die mededeeling is toch geene eenvoudige zaak. Voor het Gouvernement is het van het hoogste belang om rond en open op dit oogenblik te spreken. Men had die mededeeling niet moeten uitstellen.

De heer van Lijnden antwoordt den minister van Buitenl. Zaken op de vraag: met welk regt hij zich verstout had te twijfelen of wel alle stukken waren overgelegd? Hij antwoordt al dadelijk, dat het wenschelijk ware, dat het gouvernement meer gevoeligheid betoonde jegens het buitenland, dan jegens de leden der Kamer. Hij ontleent dat regt uit zijne betrekking van volksvertegenwoordiger, en, omdat hij hier te doen heeft met het hoofd der diplomatie. Hij weet, dat openhartigheid nooit het element der diplomatie is. Door het diplomatiek antwoord, dat hij verkregen heeft, is hij volkomen in zijn gevoelen bevestigd. Al de stukken waren overgelegd, welke in de kategorie der gevraagde stukken vielen. Nu herinnert hij, dat de heer van Doorn in de vorige zitting mededeeling heeft gevraagd van al de stukken, welke tot de zaak betrekking hadden. De minister heeft toen geen bezwaar gevonden, om al de gewisselde officiëele stukken toe te zeggen, en nu blijkt het, dat er eigendunkelijk eene kategorie van stukken gemaakt is, en dat niet alle stukken zijn overgelegd. Er is toch met den gezant te Rome eene correspondentie gevoerd, die niet onder de stukken voorkomt. Dat is in strijd met de verklaring, in de vorige zitting afgelegd. Men had mogen verwachten, dat geen stuk aan de mededeeling vreemd zou zijn gebleven. De minister voor de Herv. Kerk heeft gezegd, dat de reserves op het reglement, voor die kerk gemaakt, het werk waren van zijnen voorganger; van één lid van het Ministerie, die ze had doorgedreven tegen den zin van al zijne ambtgenooten. Welnu, zoo dit het geval ware, dan had dat eerste werk van den tegenwoordigen Minister moeten zijn, die reserves in te trekken. Maar wat ziet men nu bij de Israëlieten? Tot regeling van hun kerkgenootschap is er eene konstituante gevestigd. Door wien wordt deze bijgewoond? Door den Sekretaris-Generaal van het Departement voor de Herv. Eeredienst. Deze moet een wakend oog houden op de voorgenomen regeling. Dat is geene gelijkheid van bescherming, dat gaat alle gedachten van vrijheid in de regeling der Kerk te boven.

De minister van Buitenlandsche Zaken antwoordt den vorigen spreker. Gedurende jaren heeft ook hij de betrekking van volksvertegenwoordiger bekleed. Nooit heeft hij, als zoodanig gemeend het regt te bezitten, dat hij ook den Spr. als vertegenwoordiger niet toekent, om te twijfelen aan de goede trouw van de woorden of verklaringen eens Ministers. Er is in de vorige zitting mededeeling gevraagd van al de stukken, die over de plaats gehad hebbende onderhandelingen [illegible] Pausselijken Stoel gewisseld zijn. Die [illegible] zijn met de missive van 16 October [illegible] kon alzoo te [illegible] overgelegd. [illegible] gouvernementen [illegible] gewisseld. Wat betreft de aanmerking van den heer Gevers, dat de nieuwe minister juist den 16 October zijne betrekking moest aanvaarden: dit is ook geschied; maar eerst na beëediging des voormiddags, heeft de overname des namiddags ten 4 ure plaats gehad; zoodat de bedoelde onderteekening vóór dien tijd door zijnen voorganger moet geschied zijn.

De minister van Finantiën licht zijne woorden nog nader toe. Het maken der reserves was eene eenzijdige handeling van één minister, buiten medeweten van het Ministerie. Het is voor alsnog onmogelijk ze in te trekken, omdat men bij de goedkeuring van het reglement van een verkeerd standpunt is uitgegaan. Het is hem onbekend dat de Sekretaris-Generaal van het Departement voor de Herv. Eeredienst de vergaderingen der Constituante voor de Israëlieten bijwoont. Die Constituante is in allen gevalle, zoolang hij met het beheer van het Dep. voor de Herv. Eered. belast is, niet vergaderd geweest.

De minister van Justitie antwoord den heer Gevers, en houdt vol, dat de benoeming van bisschoppen [illegible] eene zuiver kerkelijke zaak, waarmede de Regering [illegible] alzoo niet te bemoeijen heeft. Wat er ook [illegible]

---

(1) Zie ons *Bijvoegsel* en *Nommer* van gisteren.

de [illegible] van bisschoppen gevorderd werd, zal hij thans niet onderzoeken. daar er hier te lande geene kapittels meer bestaan, zou het eene onmogelijkheid zijn, dat de kerkelijke aangelegenheden op vroegeren voet haar beslag zouden kunnen krijgen. Z. Exc. verklaart, dat er van de R. K. zijde geene klagten tegen de vastgestelde organisatie zijn vernomen.

De heer Rochussen acht het van gewigt, dat eene vraag, door hem gedaan, niet onbeantwoord blijve, namelijk: of de Pauselijke Internuntius aan een of meer ministers eenige vraag gerigt heeft nopens de wijze van vestiging der bisdommen, bepaaldelijk ten aanzien van het aartsbisdom van Utrecht? Hij acht het van belang, dat ook dit punt worde opgehelderd.

De minister van Buitenlandsche Zaken antwoordt, dat hij meende, dat het voldoende was, dat hij had te kennen gegeven, dat er volstrekt geene mededeeling te dien aanzien was geschied. Hij zal er echter nu bijvoegen, dat er noch aan hem, noch aan zijnen ambtgenoot voor [illegible] eenige mededeeling hoegenaamd geschied is, nopens de vestiging der bisschoppen, en dat het aartsbisdom van Utrecht niet genoemd is, dan toen het te laat was, en uit Rome het berigt ontvangen werd, dat de regeling had plaats gehad.

De minister van Justitie verklaart op zijne beurt, dat hij op de gedane vraag hetzelfde antwoord geven moet.

De heer Mackay geeft zijne bevreemding te kennen, dat de minister van Finantien gezegd heeft, dat, indien er ten aanzien van het Reglement voor het Hervormd Kerkgenootschap niet gehandeld was, zoo als geschied is, men dan in een staat van anarchie zou vervallen zijn. Hij gelooft niet, dat er dan anarchie zou ontstaan zijn. Dat kan men niet van het Herv. Kerkgenootschap zeggen. Maar hij zegt op zijne beurt: er bestond een Konkordaat voor de R. K. Kerk, een reglement voor het Herv. Kerkgenootschap. In de missives aan den Internuntius wordt gezegd, dat een Konkordaat eene *double espèce* zou zijn. De Regering zeide daarom: het Konkordaat moet weg. En Spr. zegt zijnerzijds: de verbindtenissen van het reglement moeten weg. Er moet toch één beginsel, ééne rigting bestaan. Toen de minister van Buitenl. Zaken in het afgeloopen jaar de Staatsbegrooting verdedigde, is Spr. teruggehouden zijne bezwaren bloot te leggen wegens het gevaar, waarin de vrijheid van Godsdienst verkeerde. Hij was echter ongerust, en onder den indruk van een werk van een geleerd schrijver, van Cortes, die den raad gaf: *il faut exstirper l'hérésie.* Dat had hem geschokt. Toen heeft hij gezegd: bewaar dat pand, bewaar de vrijheid, bewaar de godsdienst. Hij werd eenigermate gerust, toen hij daar tegenover kon stellen, naast dat boek kon leggen het schrijven van den graaf de Montalembert, die met zoo veel klem de vrijheid van godsdienst voorstond. Dit stelde hem gerust. Daarom heeft hij destijds niet gesproken. Nog wenscht hij, dat in ons klein land dat groote beginsel worde bewaard. Ziet hij nu den eed, dien de Bisschoppen moeten afleggen, die overeenkomst met het *exstirper* van de vijanden, dan moet hij vragen of er geene beduchtheid kan bestaan? Die vrees moet op het grondwettig standpunt worden weggenomen. Er kan toch eene andere allokutie komen, waardoor die vrijheid zou worden vernietigd, en dat kleinood zou worden ontnomen.

De minister van Finantiën geeft eene nadere opheldering van hetgeen hij onder anarchie bedoeld heeft. Hij heeft alleen gemeend, dat dáár, waar men het centraal gezag wegneemt, zonder een ander daarvoor in de plaats te stellen, dit tot anarchie leiden moet.

De minister van Buitenlandsche zaken antwoordt den heer Mackay, ten aanzien van de woorden *double espèce*, die in de gewisselde stukken met den Internuntius worden aangetroffen. Men heeft aan het hof van Rome gezegd: wilt ge organiseren, het is goed, maar dan moet ook het Konkordaat vervallen, want anders had men een wapen *à double espèce* gehad.

De minister van Binnenlandsche Zaken vangt aan met de verklaring, dat de laatste rede van den spreker uit Arnhem hem op nieuw getroffen heeft, hoewel er meerdere redevoeringen van sprekers, aan de linkerzijde gezeten, zijne aandacht had getrokken. Men sprak steeds alsof het er op aankwam voor het eerst hier te lande een R. K. kerkgenootschap in te voeren. Maar daarvan is immers geen sprake. Het R. K. kerkgenootschap bestaat sedert lang, en de vraag kan in den gegeven stand van zaken alleen deze zijn, of er behoorlijk gewacht is en gewacht zal worden, dat ten aanzien der nieuwe organisatie niemands regten, hetzij van het Herv. kerkgenootschap, hetzij van andere ingezetenen worden gekwetst. Maar, zegt men, de Regering heeft slechts toegezien, is geheel lijdelijk geweest; en men vroeg, of dat wel overeenkomstig de Grondwet is? Neen, zeide men, het is miskenning van de Grondwet, en men heeft de handelingen der Regering zóó uitgelegd, dat men haar tot den Pausselijken Stoel heeft laten zeggen: organiseert zoo als ge goedvindt; wij zullen goedkeuren. — Maar dat gezegde heeft men de Regering in den mond gelegd. Zij heeft niet gezegd: wij zullen goedkeuren.

Maar, dat lijdelijk toezien, dat toch, zeide men, is miskenning van de Grondwet. Z. Exc. wenschte wel, dat men die grief niet in zulke algemeene bewoordingen hadde uitgedrukt, maar dat men, al ware het in eene hoofdtrek, had aangetoond, wat de Regering had behooren te doen, om de gevaren te keeren, die men thans voorziet. De minister heeft niet hooren aanvoeren wat had behooren te geschieden, en toch gewaagt men van miskenning der Grondwet, waar, let wel, niet een nieuw kerkgenootschap wordt opgerigt, maar waar een bestaand kerkgenootschap zich organiseert en zijnen eigendommelijken vorm aanneemt. Het R. Kath. Kerkgenootschap was tot dusver in een buitengewonen, in een overgangs-toestand, en het heeft thans zijn gewonen vorm aangenomen. Als Z. Exc. dien toestand nu vergelijkt met het opgeheven regt van placet, dan vraagt hij of er in de Grondwet eenig beginsel is aan te wijzen, waaruit zou zijn op te maken, dat het Gouvernement ten deze iets zou hebben verzuimd. — Men beriep zich op de miskenning van gelijkheid van bescherming en staafde dit door het gebeurde met het Herv. kerkgen., waaromtrent de minister voor de Herv. Eeredienst reeds heeft geantwoord: eene handeling, die in den tusschentoestand, waarin het Herv. kerkgen. verkeerde, was ingeroepen, door dat kerkgen. zelf; eene geïsoleerde handeling van een afgetreden minister, die eerst ter kennis kwam van zijne mede-ambtgenooten, nadat zij publiek was geworden en die toen ook door hen is afgekeurd.

Men gewaagde, bij wijze van tegenstelling van de benoeming der hoogleeraren in de godgeleerdheid, door den min. van Binn. Z. (waarschijnlijk meende men door den Koning). Maar gesteld dat er voor de theologie ook was een Kath. faculteit aan onze hoogescholen, dan zouden de hoogleeraren zeer zeker ook door den Koning moeten worden benoemd, omdat aan die hoogleeraren niet alleen is toevertrouwd het onderwijs, maar ook omdat de akademiën zijn publieke instellingen.

Vreemd was het verwijt van denzelfden Spr. uit de residentie, dat in het systeem van het Gouv. de kerkgenootschappen beschouwd worden als vereenigingen in den Staat. — Welnu is dat zoo, dan kan die Spreker ook onbezorgd zijn. Als het Gouv. zoover zou gaan, dan zal zeker de Staat geen schade lijden van de inwendige inrigting dier vereenigingen, omdat zij dan zouden moeten zijn ingerigt overeenkomstig de eischen van het Staatsbelang. Als dus dat beginsel, dat door den Spr. als een verwijt is aangevoerd, toegepast wordt op het Kath. of op het Prot. kerkgenootschap, — waar blijft dan de vrees, waar de grief, dat de gelijkheid van het toezigt op beiden zou kunnen worden verkort?

Maar, dat lijdelijk toezien der Regering, zeide die Spr. ook, was eene miskenning van den aard der Kerk van Rome, en hij heeft daaraan vastgeknoopt beschouwingen over de leer dier Kerk, die meer te noemen zijn individueele beschouwingen, dan de uiteenzetting van een beginsel, dat van invloed zou kunnen zijn op de handelingen der Regering. Men moet hier niet spreken van bijzondere gevoelens van den een of van den ander, maar wel van het standpunt waarop de Regering zich moet plaatsen en van wat zij in het algemeen staatsbelang te doen heeft. En als men dan tot versterking van individueele gevoelens zich beroept op sommige leerstellingen van een Kath. schrijver, dan zou het ook aan den andere kant niet onmogelijk zijn zich te beroepen op Prot. gevoelens, die als zij tot handeling oversloegen, zich zeker niet alleen bepalen tot toezigt maar tot het te keer gaan van de vrije grondwettige ontwikkeling van andere kerkgenootschappen. De Regering zal afwachten, maar de beoordeeling van de stellingen eener Kerk blijve overgelaten aan het geweten.

Aan die beschouwingen over de Kerk van Rome, heeft diezelfde Spr. eenige opmerkingen vastgeknoopt, die Z. Exc. niet kan beamen. Hij zeide: het gouvernement moet niet neutraal, het moet nationaal zijn, hij ontkende dus, dat het gouvernement nationaal was. Het gouvernement antwoordt Z. Exc., wenscht en meent nationaal te zijn. Maar in den zin van dien Spr. is alleen nationaal het tijdperk der geschiedenis, waarvoor hij eene bijzondere voorliefde heeft, en dat hij gaarne zou wenschen op alle tijdperken over te brengen.

Hij heeft ook van dat tijdperk gezegd: dat het zich altoos door verdraagzaamheid had gekenmerkt. Die opvatting is zeer zeker zoo individueel, dat Z. Exc. zich op dat terrein niet gaarne zou wagen, en van daar dan ook, dat hij met dien Spr. niet twisten zal over die andere individueele beschouwingen, dat de R. K. nooit anders zouden hebben geleden, dan onder den invloed der vrijzinnige theorien.

Het gouvernement heeft ook volgens dien Spr. de gemoedstemming miskend, zoowel van de Protestanten als van de Katholieken. Maar Z. Exc. moet vragen: welk gevolg die Spr. daaruit schijnt te willen afleiden, ten aanzien van het vraagpunt: of het gouvernement iets niet zou gedaan hebben, wat het ten deze had behooren te doen. Wat de Spr. verlangt, blijkt genoegzaam uit zijn beroep op de Engelsche geschiedenis in 1688.

Z. Exc. doet wijders uitkomen, dat de Spr. niet betoogd heeft, dat het lijdelijk toezien der Regering in deze, strijdig zou zijn met de Grondwet, met den aard der Roomsche Kerk en met de gemoedsstemming der natie.

De Regering is overigens niet in gebreke gebleven. Zij heeft verlangd mededeeling van het Hof van Rome over het tijdstip en de wijze der invoering van de organisatie. En, gesteld dit ware gebeurd, zij zou welligt een ander advies hebben gegeven, omtrent de indeeling en het aantal der bisdommen. En bovenal zou de Regering als zij onderrigt ware geweest van de wijze waarop publiciteit aan de invoering zou zijn gegeven, zeer ernstig verklaard hebben, dat men niet dezen vorm had moeten kiezen, ten einde daardoor onrust en opgewondenheid en krenking van onderscheidene anders-denkenden te voorkomen. Ware de Regering dus vooraf verwittigd geweest, zij zou zich in dien zin hebben verklaard en welligt hadde zij gehoor gevonden. Het gouv. zou hebben gewaarschuwd om den eenvoudigsten vorm te kiezen, ten einde geen prikkel te geven aan onverdraagzaamheid en ten einde geene andere gevoelens te kwetsen. Maar gesteld de voorafgaande mededeeling ware geschied en opgevolgd door dergelijke waarschuwing, en het Hof van Rome zou gemeend hebben, te moeten blijven vasthouden bij zijne meening, en het had b. v. gezegd: wij kunnen van dien vorm niet afwijken, want wat wij gezegd hebben is de taal van Rome? Wat dan te doen? Z. Exc. gelooft, dat de tegenwoordige handelwijze niet geweest is in het belang van eene rustige invoering der nieuwe organisatie. Hij gelooft wijders, dat men daarbij den waren toestand van zaken heeft miskend, maar het *regt*, om een kerkelijk voorschrift, of de uiteenzetting eener kerkelijke aangelegenheid af te kondigen, dat regt bezat men reeds; maar wat daarvan ook zij, in allen geval werd de voorafgaande mededeeling door het gouvernement verlangd, en wat blijft er dus over, om een verwijt tegen het gouv. te staven, wat anders dan aan te toonen, dat het gouv. daarin zou zijn in gebreke gebleven, en hij heeft er straks reeds op gewezen, geen der sprekers heeft dit aangetoond.

De heer Groen van Prinsterer verduidelijkt het vroeger door hem aangevoerde, en doet daarbij nog nader uitkomen; dat het gouvernement moet trachten eenheid van beginselen en nationale sympathien op te wekken. Hij wenscht terug dat tijdstip van onze geschiedenis, waarin de natie, zoo zij hechtte aan hare herinneringen, dat niet drie eeuwen, als waren zij er nooit geweest, zouden worden weggecijferd. Hij herhaalt, dat hij sprekende van verdraagzaamheid ten opzigte der Roomsch-Katholieken onder de Republiek, alleen vergelijkenderwijs heeft gesproken, met wat de Protestanten in andere landen te verduren hadden. Zijn wensch is niet verkorting der regten van zijne R. K. geloofsgenooten. Hij heeft steeds voor gelijkheid gestreden, maar er zijn omstandigheden, waarin men, om der behoudswille, omzigtig moet zijn. En wat de vraag betreft, wat men had moeten doen, hij meent dat in het eerste stuk, dat van hier uitging, had moeten gezegd worden: òf handhaving van het Konkordaat; òf eene nieuwe schikking. Nu daarentegen heeft men alles den vrijen loop gelaten. Nu heeft men, in plaats van 2, 5 bisschoppen waaronder één aartsbisschop toegelaten; nu is de eed aan het Hoofd van den Staat vervallen. Als men zich op dat andere standpunt gesteld had, dan had men aan het nationaal gevoel kunnen besparen, de vestiging van een aartsbisschop te Utrecht, en men had tegelijk kunnen voorkomen datgene wat in de allocutie voorkomt en dat het gevoel der natie op zoo velerlei wijze heeft beleedigd en gekrenkt.

De Minister van Binnenl. Zaken heeft straks reeds gezegd niet te ontkennen dat het gevoel van een deel der natie is beleedigd, maar blijft betwisten, dat het gouv. het in zijne magt had, dit te voorkomen. De Spr. meende dat het middel daartoe zou zijn geweest: òf de handhaving van het Konkordaat, òf het sluiten van een nieuw kontrakt, maar ook dat zou toch niet in strijd hebben mogen zijn met de grondwettige beginselen. Want anders zou het gouvern. inderdaad deel genomen hebben aan de organisatie zelve; terwijl hij het overigens betwijfelt, of die Spr. zich met de handhaving van het Konkordaat wel zou hebben te vreden gesteld. Hij wenschte ook, heilzame beperkingen; maar van welken aard? In den geheelen zin van dien Spr., bedoelt hij de zoodanige, die bestonden in Engeland, en die hier te lande betracht werden onder de Republiek, en tot verduidelijking van die meening, kan nog strekken, hetgeen die Spr. er dadelijk op laat volgen, namelijk: gelijkstelling *zoo veel mogelijk*. Die Spr. wil niet, dat drie eeuwen van onze geschiedenis worden weggecijferd. De min. antwoordt, dat kan niemand doen, en een woord, waar ook gesproken, zou niet bij magte zijn dit te doen. Men kan zich gevoelig betoonen over miskenning, maar men kan zich troosten daarmede, dat, wat men ook zegge, en wat men ook betoge, de wegcijfering van onze geschiedenis, door wien ook, eene onmogelijkheid is.

Maar, zeide die Spr. ook ten tweedenmale, het gouv. moet niet neutraal zijn. Het moet niet beurtelings het eene of andere kerkgenootschap begunstigen. Maar dat wil het ook niet. Het beschouwt de natie als één geheel [illegible]

heel, omvattende en in zich sluitende alle onderdeelen. Het kent op het grondwettig standpunt noch Katholieken, noch Protestanten. Ieder ingezeten, van welke geloofsbelijdenis ook, heeft regt van het gouvernement te verwachten de behartiging van de algemeene belangen, regten en vrijheden, die de Grondwet toekent. Dit is de zin van de algemeene gelijkheid en van het nationaal terrein, door het gouvernement betreden, en in dien geest heeft het gemeend, ook ten deze te moeten handelen.

De heer van Doorn vraagt andermaal het woord tot het doen eener motie van orde. Hij merkt op, dat het nu gebleken is, dat het onderwerp, waarover gehandeld wordt, van hoogst aangelegen aard is. Het is hem voorgekomen, dat door velen is aan den dag gelegd, hoeveel reden er bestaat tot bezorgdheid. Dit is inderdaad de kenbaar geworden meening van zoovelen in de Kamer. Maar nu ontstaat de vraag, hoe tot eene beslissing zal worden gekomen? Hoe kunnen door de Kamer de middelen worden aangewezen, welke moesten aangewend worden? Hij gelooft dat het er voor moet gehouden worden, dat het ligt buiten den kring der Kamer. Bij haar kan niet anders worden gedaan, dan het openbaren der individueele meening van hare leden; maar bepaald aan te geven, wat moet gedaan worden, kan zij niet; dit moet aan de Regering worden overgelaten. Hij gelooft, dat het verlengen der beraadslagingen, in den toestand, waarin wij verkeeren, niet geraden is. Hij stelt derhalve voor, de beraadslagingen te sluiten met de verklaring, dat de Kamer verwacht, dat de Regering zich het verdere beleid dezer zaak met zorg zal aantrekken. Hij stelt alzoo de volgende gemotiveerde orde van den dag voor: »De Kamer kennis hebbende genomen van de gedane mededeeling betreffende de onderhandelingen over de regeling der kerkelijke aangelegenheden van de Roomsch-Katholieken hier te lande, en gehoord hebbende, dat daaromtrent krachtige vertoogen zijn of zullen worden gedaan, verklaart over te gaan tot de orde van den dag."

Deze motie wordt door meer dan vijf leden ondersteund.

De heer Meeussen doet uitkomen, dat hij zich in deze gewigtige quaestie niet gemengd heeft. Hij heeft dit nagelaten om vele redenen, maar ook hoofdzakelijk omdat deze diskussie veel minder loopt over konstitutionele beginselen, dan over godsdienstige begrippen. Nu er eene motie van orde is voorgesteld, nu het tot stemmen komt, zal hij een oogenblik spreken, zonder op de diskussie van heden terug te komen. Hij heeft dan ook slechts het woord gevraagd, om eene bepaalde verklaring van den voorsteller der motie te verkrijgen. Het is hem voorgekomen, dat het regt der Roomsch-Katholieken om zich te organiseren, zooals zij dit willen, behoudens de eerbiediging van ieders godsdienstige gevoelens en gehoorzaamheid aan de wet, niet kan worden betwist. Intusschen kan deze motie aanleiding geven tot de meening, dat deze Kamer wenscht, dat krachtige vertoogen worden ingediend zoowel tegen de zaak als tegen den vorm. Hij gelooft, dat de Kamer zich zou te buiten gaan door zoodanige inmenging in het kerkelijke, indien zij verlangde dat van wege de Regering geprotesteerd wierd tegen de benoeming der bisschoppen en tegen de invoering der bisschoppelijke hierarchie. Hij is Katholijk, doch dit doet niets ter zake. Hij vertegenwoordigt hier het Nederlandsche volk. Hij vertegenwoordigt geene Katholijken, geene Protestanten, maar hij vertegenwoordigt met zijne ambtgenooten het Nederlandsche volk. De Katholijken in Nederland hebben, gelooft hij, in het algemeen gaarne gezien, dat aan den wensch tot invoering der bisschoppelijke hierarchie werd voldaan. Bij de Katholijken heeft geen ander denkbeeld geheerscht, dan dat de zaak behoorde op zuiver kerkelijk terrein, die aan den toestand van het wereldlijk gebied niets veranderde. Dezelfde verpligtingen, die nog op de kerkelijke hoofden berusten, zullen blijven bestaan, niettegenstaande die hierarchie is ingevoerd. Zij zullen verpligt zijn verbieden hun niet van hunne ... te bemoeijen en onderdanig te zijn aan de wetten van hun land, en om alzoo even als anderen te zijn goede en rustige ingezetenen. Hij verlangt derhalve van den heer van Doorn de bepaalde verklaring of het protest zou betreffen de *zaak* of louter den *vorm*.

De heer van Doorn antwoordt kortelijk dat het niet tegen de *zaak*, maar tegen den *vorm* is, dat hij gemeend heeft, zijne bezwaren te moeten in het midden brengen. De gehouden diskussie heeft hem niet aangetoond, dat het regt der Roomsch Katholijken op eene zelfstandige organisatie, door iemand is betwijfeld, gelijk ook hij dat niet betwijfelt. Hij hoopt met deze verklaring den vorigen Spr. te hebben voldaan, en wenscht dat zij hem volkomen zal hebben bevredigd.

De heer Groen van Prinsterer merkt op, dat de woorden »gehoord hebbende," enz. betrekking hebben op de verklaring van den minister van Buitenl. Zaken en dit betrof alleen zekere gevoeligheid. Hij zou daarom liever willen, dat er wierd gesteld, »in de verwachting," dat enz.

Den heer Bachiene komt het wenschelijk voor, dat de woorden der motie meer in overeenstemming worden gebragt met de bedoeling van den voorsteller. Nu ziet hij daarin het woord *daaromtrent*. Dit nu kan op niets anders slaan, dan op de geheele regeling der zaak. Als het dan alleen moet betrekking hebben op den vorm, dan is het ook noodig, de motie in dien zin te veranderen. Hij stelt alzoo daarop als sub-amendement voor, en ten einde allen twijfel weg te nemen, om achter het woord *daaromtrent* te stellen de woorden: »ten opzigte van den vorm."

De heer van Hoëvell acht dit sub-amendement overbodig, vermits toch in het voorstel gezegd wordt, dat de Kamer gehoord heeft »dat *daaromtrent* krachtige vertoogen zijn of zullen worden ingediend;" en dit had betrekking niet op de zaak, maar op den vorm. Die zinsnede slaat juist op hetgeen de Kamer gehoord heeft.

De heer Godefroi vraagt aan den minister van Buitenlandsche Zaken, of deze bereid is, zoodra daartegen, uit het oogpunt van het staatsbelang, geen bezwaar bestaat, ook andere stukken en vertoogen over dit onderwerp ter inzage te geven dan die, welke overgelegd zijn?

De minister van Buitenlandsche Zaken zegt tegen de voldoening aan dit verlangen geen overwegend bezwaar te hebben, evenmin als hij dit had tegen de overlegging der vorige stukken. Wat nu de motie van orde betreft, zoo moet hij verklaren, dat hij niet zou willen medewerken tot iets wat strekken moest om op de *zaak* terug te komen. Als de motie echter een wenk voor hem moest bevatten, dan kan de voorsteller volkomen gerust zijn. Hij neemt dan ook de motie alleen in dien zin op, dat er alleen omtrent den vorm, niet over de zaak zelve bezwaar bestaat.

De heer Bachiene, ontwarende dat er geen verschil van meening bestaat in de opvatting der motie, trekt zijn voorstel in.

De motie van orde van den heer van Doorn, vervolgens in hoofdelijke omvrage gebragt zijnde, wordt onveranderd *aangenomen* met 40 tegen 12 stemmen.

Tegen hebben gestemd de heeren: Dommer van Poldersveldt, van Wylick, van Lijnden, van Nispen van Sevenaer, Groen van Prinsterer, van Wintershoven, de Poorter, Luyben, Mackay, Meeussen, Schiffer en Leemans.

De heer Luyben verzoekt aanteekening in de notulen, dat hij zich met dit genomen besluit niet heeft kunnen vereenigen; aan welk verzoek zal worden voldaan.

Daarna is de vergadering gescheiden.

Gedurende deze diskussie waren al de tribunes, en daaronder ook die van het korps diplomatique, buitengewoon bezet.

Morgen zal worden overgegaan tot de behandeling van het gewijzigd reglement voor de stenographie.

Bij besluit van 17 April jl., heeft Zijne Majesteit goedgevonden, tot schoolopziener in het tiende schooldistrikt van Gelderland, ter vervanging van den heer E. L. baron van Voorst tot Voorst, op zijn verzoek eervol ontslagen, te benoemen den heer Mr. W. J. Triebels, advokaat en regterplaatsvervanger bij de arr.-regtbank te Nijmegen.

'sGRAVENHAGE, 20 April. Eergisteren avond en gisteren bij dag zijn er bij den Koning drukke konferentien gehouden, waaraan HH. KK. HH. prins Frederik en prins Hendrik hadden deel genomen. Gedurende den geheelen dag, waren er losse geruchten in omloop, dat er ministeriele veranderingen op handen waren. De ministers moeten eerst in den laten namiddag kennis bekomen hebben, dat die geruchten zich hadden verwezenlijkt. De *Staats-Courant* maakte een einde aan de onzekerheid, die den geheelen dag onder het publiek had geheerscht.

— In de residentie is aangekomen en aan het *hôtel de l'Europe* afgestapt, Z. Exc. de heer Mr. G. C. J. van Reenen, nieuw benoemd min. van Binnenl. Zaken.

— De nieuw benoemde ministers hebben reeds heden in handen des Konings den eed op de Grondwet afgelegd.

— Men verzekert, dat de ministers van Oorlog, van Marine en van Kolonien, de heeren Forstner van Dambenoy, Enslie en Pahud, die voorloopig met hunne betrekkingen zijn belast gebleven, het voornemen hebben aan den dag gelegd, met hunne voormalige ambtgenooten te deelen en eveneens af te treden, zoodra hunne opvolgers zullen zijn benoemd. Reeds moeten sommigen voor het departement van Kolonien gepolsd zijn.

— De Eerste Kamer der Staten-Generaal komt heden middag ten half twee ure bijeen. Gisteren werd er hier algemeen gesproken, dat er heden bij de Kamer interpellatien zouden plaats hebben over de invoering van de bisdommen. Na de ministerieele verandering, houdt men het er voor, dat dit thans geen voortgang zal hebben.

— De Tweede Kamer der Staten-Generaal zal heden middag ten een ure eene zitting houden. Men verwacht dat de nieuwe ministers alsdan ter vergadering zullen verschijnen, en bij die gelegenheid eene toespraak tot de vertegenwoordiging zullen rigten.

— Vrij algemeen verzekert men, dat de Kamers voor eenigen tijd zullen uiteengaan, ten einde het nieuw opgetreden Ministerie in de gelegenheid te stellen, de aanhangige ontwerpen in overweging te nemen en zich in het algemeen voor te bereiden, tot de taak, die hetzelve wacht.

In verband hiermede schijnt men te mogen aannemen, dat, immers voor het oogenblik, geen sprake meer zal zijn van ontbinding van eene of twee Kamers, waaromtrent in de laatste dagen, in verband tot eene vermoedelijke aftreding van het Ministerie, mede onderscheidene geruchten in omloop waren.

HH. Exc. de kommissarissen des Konings, Jhr. Mr. J. E. van Panhuys en Jhr. Mr. E. J. P. van Meeuwen, zijn heden nacht naar hunne onderscheidene zetels teruggekeerd.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

Zitting van Dingsdag, 19 April.

In deze zitting zijn de beraadslagingen gevoerd over het wetsontwerp betrekkelijk de openbaarmaking van het verhandelde in de beide Kamers, en waarbij het voornamelijk aankomt, om als wijziging van het bestaande reglement te bepalen, om voortaan de uitgewerkte redevoeringen niet meer bij de betrokkene sprekers aan huis te bezorgen, maar hun gedurende een zeker aantal uren gelegenheid te geven, die stukken aan het gebouw der Tweede Kamer te komen nazien.

De heeren Provó Kluit, van Nierop, Groen, Mackay en de Minister van Binnenl. Zaken hebben de behoefte aan een gewijzigd reglement bestreden, als beantwoordende het bestaande vrij wel aan het doel. De heeren van der Linden, Gevers en Wintgens, leden der Kommissie voor de stenographie, hebben de thans voorgestelde maatregelen verdedigd. De bestrijders kwamen evenwel op hunne bezwaren terug, met dat gevolg, dat art. 10 werd *afgestemd* met 37 tegen 15 en daarna het geheele gewijzigde reglement met 36 tegen 12 stemmen.

Bij gelegenheid dezer diskussien heeft de Minister van Binnenl. Zaken, in antwoord op de bemerking van den heer van Nierop over de bezwaren, waaraan de gewone dagbladen in den regel zijn onderworpen, te kennen gegeven, dat, voor zooveel dit van de regering afhangt, hieraan binnen kort zal worden te gemoet gekomen. Deze verklaring, in het verband tot de gedane opmerking, betreft alzoo de zegelbelasting op de gewone kouranten.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 18 April. Het Wetg. Lig. heeft eene openbare zitting gehouden. Behalve eenige andere wets-ontwerpen, heeft het dat aangenomen, waarbij een pensioen van twaalf honderd duizend franks aan de weduwen van de maarschalken Excelmans en Oudinot wordt toegestaan, alsmede het ontwerp betreffende den staf van de zeemagt. Dit laatste ontmoette eenigen tegenstand.

— Het getal der op Zaturdag gearresteerden wordt op 50 begroot. Het schijnt dat de uitgewekenen te Londen, in navolging van Mazzini, het ontwerp hadden gevormd eene leening op het Vasteland te beproeven, en dat zij de onbegrijpelijke dwaasheid hadden een hunner zendelingen eene lijst te geven van de personen, op welke zij hoopten als inschrijvers te kunnen rekenen. Door deze omstandigheid is de inhechtenisneming van zoo veel welgestelde kooplieden opgelost. Onder de gearresteerden bevinden zich verscheidene, die eerst onlangs als staatkundige veroordeelden door den Keizer zijn begenadigd.

— De *Patrie* meldt, dat de expedie tegen de zeeroovers op de Bissagos-eilanden (Westkust van Afrika) heeft plaats gehad, en dat zij op eene strenge wijze voor hunne rooverijen zijn gestraft.

SPANJE.

MADRID, 15 April. Het nieuwe ministerie onder voorzitting van den gen. Lersundi is geinstalleerd.

De heer Martinez de la Rosa, ofschoon dringend hiertoe aangezocht, heeft geen deel willen nemen aan het nieuwe kabinet. Het gerucht wil, dat hij voornemens was toe te treden, indien de Koningin er in bewilligde de Kamers in buitengewone vergadering bijeen te roepen. Men weet dat bij besluit van 9 April de zitting der Kamers voor 1853 geschorst was, alleen door ze weder buitengewoon bijeen te roepen, kon dit besluit volgens de konstitutie, krachteloos worden gemaakt. De Koningin heeft echter geen gevolg gegeven aan het verlangen van den heer Martinez de la Rosa niet te voldoen. Diensvolgens blijft hij dan ook buiten het ministerie, aan het welk hij echter zijne ondersteuning niet zal weigeren, bijaldien men den gematigden, vereenigden liberalen en konstitutionelen weg blijft bewandelen.

ENGELAND.

LONDEN, 17 April. De verjaardag van den geboortedag van Robespierre, is den 13 dezer in Engeland gevierd, naar opgave van eenigen door de uitgewekenen te Londen, doch volgens anderen door de Chartisten op Jersey. Het Fransche dagblad *la Patrie* vermeldt dienaangaande, dat van de Fransche uitgewekenen, die tot deze feestviering geneigd waren, alleen de heer Nadaud benevens een twintig socialisten aan het verzoek hebben voldaan.

— Het budget is thans bekend geworden en is zeer ingewikkeld. De *income tax* is met eene kleine vermindering behouden, zijn een aantal regten op verschillende levensbehoeften daarbij afgeschaft.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 19 April. Men schrijft uit Kassel: De Tweede Kamer heeft het door de regering aangeboden budget van uitgaven goedgekeurd. Daarentegen werd het voorstel der regering, wegens het sluiten eener leening van 1,200,000 daalders geweigerd, maar haar de bevoegdheid gegeven, om schatkistbiljetten tot hetzelfde bedrag uit te geven.

— Het baart algemeen veel bevreemding dat Prof. Stahl de voordragten, welke hij in de evangelische Verein heeft gehouden over het *Protestantismus als politiek beginsel*, nog niet in 't licht gegeven heeft. Men schrijft zulks toe aan de vertoogen zijner vrienden.

— Men schrijft uit Bern, dat de gemeenteraad van Genève den 14 in massa zijn ontslag heeft ingediend, ten gevolge van het konflikt tusschen dat ligchaam en den staatsraad ontstaan.

BERLIJN, 19 April. Het ontwerp van wet, waarbij de regering de intresten van den ijzerbaan van Oberhausen tot aan de Nederlandsche grenzen waarborgt, is heden door de Tweede Kamer aangenomen.

— De Eerste Kamer heeft gisteren het wetsontwerp verworpen, bepalende dat de zittingstijd der leden zes jaren zal duren, 't welk door de Tweede Kamer was aangenomen.

WEENEN, 16 April. Tusschen Oostenrijk en Saksen is een verdrag gesloten, volgens hetwelk aan de gendarmerie van beide Staten het betreden der wederzijdsche grenzen is toegestaan, ter vervolging van voortvlugtige misdadigers.

— De graaf Revel, gezant van Sardinie bij het hof van Weenen, is te Turin aangekomen. Ten gevolge van nieuwe instruktiën zou de graaf Appony niet uit Weenen vertrekken.

— Brieven uit Athene melden, dat Turkije van Griekenland drie dorpen eischt, op welke het voorgeeft regt te hebben. Griekenland heeft daarop nog niet geantwoord, doch zijne noordelijke grenzen, en vooral de vesting Lamea, belangrijk doen versterken.

BELGIE.

BRUSSEL, 19 April. De Senaat heeft gisteren een begin gemaakt met de beraadslaging over het wets-ontwerp betrekkelijk tot de koncessie van den spoorweg van hier naar Turnhout. — De Kamer der Vertegenwoordigers heeft de behandeling van het wets-ontwerp op de branderijen voortgezet.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 20 April.

OVERLEDEN (15 April): J. Kopper, 74 j. — (16 April): T. J. M. de Mol, 11 w. - M. C. Grote, wed. J. G. Landes, 78 j. — (18 April): G. H. Cremers, 2 j.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 20 April.

GRAANMARKT.

Van Tarwe verkocht: 134 ℔ Kubanka *f* 265.

Rogge, Garst en Haver zonder handel.

Boekweit in een doen: 118 ℔ Holsteins. *f* 215.

Op 9 aamen Olie in April ek. 58; Nov. 60 £. *Raapolie* op 6/w. *f* 34½; Vliegend *f* 33¼; 1° Mei ek. *f* 33¼, ¾; Sept. *f* 34, ¼; Oct. *f* 34¼, ½; Nov. *f* 34¼, ½; Dec. *f* 34½, ¾. *Lijnolie* op 6/w. *f* 30¼; Vliegend *f* 29¼. *Hennepolie* op 6/w. *f* 38; Vliegend *f* 37.

ROTTERDAM, 19 April. Tarwe. 162, 164/2 ℔ n. Hoogl. Kleefsche *f* 310, 320.

SCHIEDAM, 18 April. Gerst. Verkocht: 129/2 ℔ N. Koersche *f* 216 3/m. — Moutwijn *f* 15,50; Jenever *f* 19; Amst. Proef *f* 20,25, per Ned. vat zonder fust zonder de belasting.

LONDEN, 18 April. *Ruwe Suiker. Vreemde.* Onveranderd met weinig handel. *Geraffineerd.* Gevraagd voor uitvoer tot vorige prijzen.

Koffij. Met weinig koopers; Native Ceylan niet lager. Plantage ferm.

Talk ferm; fijne Y C 45 s. 9 d. a 46 s.

Granen. De voorraad van Engelsche is gering. Naar vreemde is veel vraag.

LIVERPOOL, 18 April. *Katoen.* Er zijn gedaan 8000 b. De markt is zeer ferm.

BORDEAUX, 16 April. *Voorloop.* De 3/6 wordt gedaan tot 112 fr. 50.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 19 April. Belg. leen. 2½ pc. —; 1840/1842 5 pc. 98¾; 1848, 98¼; Spanje 1—3 pc. 23⅛; Binnenl. 3 pc. 43⅛; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 84¼.

PARIJS, 19 April. Fransche 3 pc. 80,50; id. 4½ pc. 103,55; Bank-Aktien —,—; Belg. 1840/42, 5 pc. —; 4½ pc. —; 2½ pc. —; Napels 5 pc. —,—; Spanje 1—3 pc. —; Buitenl. 3 pc. —; Binnenl. 3 pc. 42⅛; Holl. 2½ pc. —; Piemont 5 pc. —,—; Portugal 4 pc. —; Romeinen 5 pc. —; Rusland 4½ pc. 101⅞; Metall. 5 pc. 88¼.

MADRID, 15 April. Spanje 3 pc. 49⅝; 1—3 pc. 24 1/8; Cert. Coup. 3; Bank S. Fernando —.

LONDEN, 19 April. Cons. kont. 100⅝ a —; op tijd 100⅝ a —; Braz. 102 a 104; 1829/39 — a —; Den. 3 pc. 84 a 86; 5 pc. 105 a 107; Ecuad. 6 a 6¼; Gren. 23½ a 24; Uitgest. 11¼ a 11½; Mexiko Nieuwe 28⅞ a —; Peru 4½ pc N. 88½ a 89; Uitgest. 66¾ a 67¼; Rusl. 1822 5 pc. 118½ a 119½; (N.) 4½ pc. 103½ a 104; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 40¼ a 40¾; 3 pc. — a —; Spanje 1 pc. 24¼ a —; 3 pc. 48 a 48½; Coup. cert. 7⅜ a —; Passive 5⅝ a 5⅞; Holl. 2½ pc. 66 a 66½; id. 4 pc. 96¾ a 97¼; Venez. 38½ a 39½; Uitg. 17½ a 18; Wissel op Amsterdam *f* —.—; Grieken — a —.

WEENEN, 18 April. Met. 4½ pc. —; 5 pc. 94 7/16; Bank-Actien —; Wissel op Londen 10.49; Zilver —.

BERLIJN, 18 April. Schuldbr. 3½ pc. 92⅞; Loten 151¾; Rusl. Stiegl. 4 pc. 97; Pools. 4 pc. 92½; Loten fl. 500 92¾. Oost. Met. 5 pc. 88¾; Amsterdam zigt 143; id. 2/m. 142⅜g.

HAMBURG, 18 April. Rusl. Cert. 5 pc. 105; Oost. Met. 5 pc. 95; Spanje 1—3 pc. 23; Binnenl. 3 pc. 40½.

FRANKFORT, 19 April. Met. 5 pc. 85⅛; A 5 pc. 85⅛; 2½ pc. —; Bank-Actien 1535; Darmst. Loten fl. 50 —; id. fl. 25 —; Badensche Loten fl. 50, —; id fl. 35, —; Nassausche fl. 25, —; Holl. 2½ pc. —, id. 4 pc. —; Sardinische —; Wissel op Weenen —.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

	pCt.		19 APRIL 4½ u. gebl.	20 APRIL 4 u.		gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½	pCt.	64¼	64 7/16 a	64 13/16	64⅝
Dito Dito	3	»	76⅛	76 3/16 »	76½	76 5/16
Dito Dito	4	»	95 3/16	95⅜ »	95¼	95⅜
O. I. Leening 1844	4	»	95	95⅜ »		
Amortis. Syndic.	3½	»	95⅛	95¼ »	95⅜	
Handel-Maatschappij	4½	»		»		
Aand. Rijn-Spoorweg.	»	»		»		
Aand. Holl. S. M.				»		
Obligatien	»	»		»		
BELGIE, Obligatien 1844	»	»		»		
Cert. bij de Belg. Bank.	2½	»	52 5/16	»		
Dito bij Rotsch. en Volksv	»	»	52¼	52¾ »	52½	
FRANKRIJK, Obligatien	3	»	74¾	»		
SPANJE Nieuwe	1	»	24⅛	24 3/16 »	24 5/16	24¼
Dito	3	»	47½	»		
Dito Binnenl. à 6/m.	»	»	43 1/16	43 1/16 »	43 3/16	43 1/16
Coup. Bewijzen			7¼	7¼ »	7 3/16	7¼
Amortisable Schuld		»	5 1/16	5⅜ »		
PORTUGAL te Londen	5	»	42¼	42¼ »		
Dito Dito	4	»	39⅞	39⅝ »	-40	
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	»	108⅝	108⅝ »		
Dito Dito 1828 en 1829	»	»	107⅛	107⅛ »	107½	
Cert. bij d°. 1831 en 1833	»	»		»		
Dito	4½	»	101¾	»		
Dito bij *Hope*	4	»	92½	92½ »		
Dito bij *Stieglitz en C°.*	»	»	91 15/16	92 »		
Dito bij id, 5de Serie	4	»		92 »		
Cert. te Hamburg	5	»		»		
Inschrijving in Assignat.	6	»		73¼ »		
Cert. van dito			73¾	»		
POLEN, Certifikaten	4	»	87⅛	»		
Dito Aand. à fl. 500			164¼	»		
Dito met Lot. » 300				»		
AMERIKA, Bank-Actiën			5 3/16	5⅛ »	5 3/16	
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 *f*				»		
OOSTENRIJK, Metalliek	5	pCt.	81½	81 7/16 »		
Dito 1847	2½	»	41 15/16	41⅞ »		
Dito 1851	2½	»	41⅞	41¾ »	41 13/16	
Dito 1849	5	»	93 9/16	93⅝ »	93¾	
Ween. Bank bij *Goll en C°.*	»	»		»		
Dito	4	»		»		
Letter B	5	»	93 9/16	93⅝ »	93¾	
Aand. met Loting fl. 500		*f*		»		
Nieuwe dito » 250		»		»		
NAPELS, Cert. *Lam. en Bouwer*	5	pCt.		»		
BRAZILIE te Londen 1824	5	»	99¼	99½ »		
Dito Leening 1843	5	»		100¼ »		
Dito £ 200		»		»		
PERU	5½	»		»		
MEXICO Nieuwe	3	»	27⅛	27 1/16 »		
VENEZUELA à £ 100	3½	»	39⅝	»		
GRENADA à £ 100	2	»	22 9/16	»		
Dito Uitgestelde			11⅜	11 7/16 »		
ECUADOR à £ 100		»	4 9/16	4 9/16 »	4⅝	

Grieken 5 pCt. 7⅛, ¼.

Hollandsche fondsen waren heden bij levendigen handel iets williger, vreemde effekten blijven alle nagenoeg als gisteren bij tragen handel.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt, Prolongatie 2½ pCt Diskonto 2 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	*f* 56⅜		Livorno	2/m.	*f* 39¼
„	zigt	„ 56¼		Napels	„	„ 81¾
Bordeaux	2/m.	„ 56		Petersburg	„	„ 1,87
„	½/m.	„ 56½		Weenen	6/w.	„ 32
Madrid	3/m.	„ 246		Augsburg	„	„ 35⅜
Cadix	„	„ 247		Frankfort	„	„ 99
Seville	„	„ 243		Hamburg	2/m.	„ 35⅜
Bilbao	„	„ 244		„	zigt	„ 35⅝
Lissabon	„	„ 41½		Londen	2/m	„ 11,75
Porto	„	„ 41½		„	zigt	„ 11,82½
Genua	2/m.	„ 46¾		Rotterdam		„ ⅛

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 19 April. A. Schults, Orient, Alexandria, l. v. Cork.

ZEILKLAAR LIGGENDE SCHEPEN.

NIEUWE DIEP, 19 April. Susanna Geertruida, D. Steenveld, n. Batavia. - Herwijnen, J. Warssen, n. Laguayra.

ADVERTENTIEN.

(2806) Onze eenigste lieveling ARNOLDUS, PETRUS, MARIA, werd ons heden in den leeftijd van ruim twee jaar door den dood ontrukt.

AMSTERDAM, 17 April 1853. I. J. BARTELS. A. M. G. BARTELS, *Eenige kennisgeving.* TERWINDT.

(2701) Na een langdurig en smartelijk lijden, tijdig voorzien van de laatste H. H. Sacramenten, overleed heden mijn dierbare Echtgenoot, de Wel-Ed. Heer JOANNES COMMANDEUR, Med. Doct.

'S BOSCH, 17 April 1853. A. M. VAN LIEMPT.

Attentie S. V. P. Een **JONG MENSCH**, van goeden huize, de Fransche, Hoogduitsche en Nederlandsche talen magtig, R. C., zag zich gaarne als **REIZIGER IN KOLONIALE WAREN** geplaatst, in welke betrekking hij vroeger reeds werkzaam was, waarvan hij ook de beste getuigschriften kan overleggen (onverschillig in welke provincie). Er zal meer op eene goede behandeling dan wel op salaris gelet worden. Inclinerenden vervoegen zich met *franco* brieven aan den Uitgever van *de Tijd*, sub lett. C. T. (2798)

Er biedt zich aan voor **HUISBEWAARDERS** of ter Oppassing van een Oud Heer of Dame, gehuwde lieden zonder kinderen, van de Katholijke Godsdienst en van middelbare jaren; de man heeft zijn betrekking buitenshuis; ook kunnen de beste getuigenissen overlegd worden. Reflecteerende gelieve zich onder letter A. te adresseeren bij den Boekh. J. Beerendonk te Amsterdam, bij wien een **JONGEN** gevraagd wordt. (2810)

Een R. Cath. uit den fatsoenlijken stand, behoeft tot voortzetting en instandhouding zijner Affaire, die hem en de zijnen het brood moet verschaffen, eene som van ongeveer *f* **1200**, zonder welke hij, door tegenwerking van anderen, groot gevaar heeft zijn geheele bestaanmiddel te verliezen. Hij zoekt langs dezen weg een geloofsgenoot die edelmoedig genoeg zou willen zijn om hem gemelde som tegen een kleine intrest, zekerheid en aflossing in drie jaren, voor te schieten. Adres onder letter P. W. bij den Uitgever van dit blad. (2809)

EERSTE COMMUNIEBOEKJES, bij J. G. MEIJER te Arnhem uitgegeven en bij alle Boekhandelaren des Rijks verkrijgbaar:

GEESTELIJKE HERINNERINGEN voor jongelingen en jonge dochters, bevattende eene korte herhaling der lessen en vermaningen hun bij de voorbereiding tot de eerste H. Communie gegeven. 2e met kerkelijke goedkeuring en een gedachtenisplaatje voorziene druk. Prijs 20 Cts. Bij getallen tegen mindere prijzen.

GEDACHTENISPLAATJES bij gelegenheid der eerste H. Communie, per 100 stuks à *f* 2.00.

GEBEDEN en GEZANGEN, benevens **GELOOFSBELIJDENIS** bij de eerste H. Communie. Prijs 10 Cts. of bij getallen tegen verminderden prijs.

Als een der beste en fraaijste van alle holl. kerkboeken mag bijzonder voor die gelegenheid nog aanbevolen worden:

HAUBER'S GEBEDENBOEK VOOR KATHOLIJKEN, waarvan de 3e vermeerderde uitgave, met 4 uitmuntende staalgravuren en gegraveerden titel, benevens kerkelijke goedkeuring van den vroegeren vice-superior A. Antonucci voorzien, voor weinige maanden het licht zag. De prijs is *f* 2.00 en in beste banden gebonden van *f* 3.50 tot *f* 5.00.

Behalve deze werken, heeft bovengenoemde ontvangen, eene partij diverse **R. K. GEBEDENBOEKEN**, waaronder »het Boek der eerste H. Communie" en andere voor die gelegenheid bijzonder geschikt, allen in uitmuntend fraaije en sterke banden en tot de minste prijzen geboteerd. Beleefdelijk neemt hij de vrijheid zich aantebevelen. (2808)

(2807) Heden is aan de inteekenaren verzonden:

DE 5e AFL. DER

GEKRUIDE ZIELESPIJS,

handelende over de *Bijzondere Openbaring Gods*, benevens een *Brief aan de Lezers.*

De *Zielespijs* vindt zoo grooten aftrek, dat weldra de 1e druk van alle aangebodene geregten zal uitgedeeld zijn. Het blijkt dus, dat dit *Volks Leer- en Leesboek over de Christel. godsdienst*, in eene behoefte voorziet, — want bij duizenden wordt dit boek met graagte gelezen.

De deelneming, tegen *f* 1.00 per jaar of 6 portiën, blijft opengesteld bij alle Boekh. en Postkantoren des Rijks, of bij den Uitgever.

ARNHEM, 18 April 1853. W. TH. MEIJER.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.